

Sarajevo – prestolnica raznolikosti in varnostnih posebnosti: strokovna ekskurzija magistrskih študentov Fakultete za varnostne vede v Sarajevo, maj 2016

Študenti 1. letnika magistrskega programa Fakultete za varnostne vede UM so v okviru predmeta Kriminologija in kriminalitetna politika od 11. do 13. maja 2016 v sklopu strokovne ekskurzije obiskali Sarajevo. Osemnajst rednih in izrednih študentov sta spremljala prof. dr. Gorazd Meško in doc. dr. Katja Eman, ki sta študentom podrobneje predstavila strokovne, zgodovinske in kulturne znamenitosti mesta ter opozorila na pomembnost kriminalitetne politike in kriminološke vidike zagotavljanja varnosti.

Sarajevo – mesto, kjer so ostanki preteklosti vidni še danes. Mesto, ki je z vidika varnostnih situacij prehodilo dolgo pot, doživelo preveč in preživelo, mesto, ki še vedno okreva. Svojo izkušnjo bosanske prestolnice smo začeli kje drugje kot na Baščaršiji. Zgodovinsko in kulturno središče mesta, kjer se kopičijo bazarji, srečujejo kulture, religije, ljudje različnih narodnosti. Čevabdžinica pri čevabdžinici, buregdžinica pri buregdžinici, ena verska zgradba pri drugi. Džamije, pravoslavne cerkve, sinagoga, frančiškanski samostan in še bi lahko našli kot dokaz verske dediščine. Pribežališče turistov, ki se izgubljajo med možnostmi, ki jih ponuja sarajevska kuhinja, in med trgovinami s spominki. Vse to predstavlja Baščaršija, kjer se čuti utrip celotnega mesta. Trk in sobivanje kultur sta značilna za kraj, poln spominkov, spominov in opominov. Kopica muzejev priča o zgodovini bosanskega Sarajeva, obiskovalec pa vpogled v težavno preteklost mesta dobi že na njegovih ulicah. Zaplate rdečega betona v razpokah, ki so jih povzročili minometni izstrelki, na mestih, kjer so umirali civilisti, enako na vojne čase še danes kažejo brazgotine na pročeljih stavb, stanovanjskih poslopjij po celem mestu, podrti zidovi blokov, neobnovljene zgradbe.

Letos mineva dvajset let od konca obleganja Sarajeva, enega najdaljših obleganj v sodobni vojaški zgodovini, ki je bilo del vojne ob razglasitvi samostojnosti Bosne in Hercegovine (v nadaljevanju BiH). Danes nas spoznavanje Sarajeva ponovno popelje v preteklost, ko se ustavimo v muzeju Tunel, zdaj spominskem kompleksu, tedaj za mesto rešilni bilki, ki je bila speljana pod letališčem in linijo Združenih narodov z namenom dobavljanja surovin, nujnih za preživetje,

evakuacijo ranjenecv ipd. Od t. i. tunela upanja, ki se je tedaj raztezal na skoraj 800 metrih dolžine, ob dobrem metru in pol višine ter metru širine, je danes za javnost odprt le del. Dovolj, da dobimo vpogled v obup(a)nost stanja, kompleksnost takratne varnostne situacije. Če ponazorimo s kritičnimi statističnimi podatki, ki pričajo o pomembnosti tega kraja za sarajevsko prebivalstvo pred dobrima dvema desetletjema – skozi tunel je bilo med Dobrinjo in Butmirjem prepeljanih več kot 19.000 ton hrane, skoraj 37 ton medicinskega in sanitetnega materiala zgolj za potrebe vojakov, več kot 549 ton vojaške opreme, 3.930 ton tehničnega materiala, 8.852 ton komercialnih dobrin in 4.516 ton drugih materialnih potrebščin (Tunel spasa, 2016).

Ozadje vojne nam predstavijo in v širši kontekst postavijo na sorodni fakulteti, ki jo kot eno od mnogih z varnostnega vidika nam zanimivih organizacij in institucij obiščemo naslednjo. Fakulteta za kriminalistiko, kriminologijo in varnostne študije je bila kot civilna institucija ustanovljena prav v času vojne, leta 1993, na srečanju pove naš sogovornik izr. prof. dr. Elmedin Muratbegović. Fakulteta prva postavi profesionalne standarde za zoperstavljanje protipravnim družbenim varnostnim tveganjem, kot del Univerze v Sarajevu pa je ta izobraževalna institucija bistveno prispevala k izobraževanju profesionalno usposobljenega kadra ljudi na področju uveljavljanja vladavine prava v BiH. Varnostne vede na tej fakulteti so dostopne študentom dodiplomskega in podiplomskega (magistrskega in doktorskega) študija, obenem si prizadevajo za razvoj pedagoškega in raziskovalnega dela, akademsko dejavnost strateško načrtujejo, ob tem pa sledijo načelom evropskega visokošolskega izobraževanja. V naslednjem študijskem letu fakulteta organizira mednarodno konferenco na temo terorizma, v letu 2018 pa gosti tudi konferenco evropskega združenja za kriminologijo (European Society of Criminology) (Fakultet za kriminalistiko, kriminologijo i sigurnostne studije, 2015).

O varnostnih ukrepih v ožji obliki, to je tistih, ki veljajo znotraj same zgradbe institucije, pa tudi tistih, postavljenih v širši kontekst, zvemo na predstavnštvu Organizacije združenih narodov (OZN). Tam nam varnostno problematiko, s katero se danes soočajo zaposleni v predstavnštvu OZN v Sarajevu in tisti na varnostnih misijah v tujini, predstavi Svetovalka za varnost OZN Sonja Jakič. Izvemo, kakšno vlogo ima organizacija na območju BiH danes. Plazovi, potepuški psi in aktualne migracije so le nekatere od aktualnih varnostnih situacij, s katerimi se soočata OZN in BiH, pri čemer v zvezi z migracijami Jakičeva pove, da je v primerjavi s Skandinavijo kot ciljnim območjem stanje v BiH kot tranzitni državi precej bolje organizirano. Razvojni program na področju prava in varnosti v BiH sicer nakazuje zadane številne cilje v regiji. Vključujejo vzpostavitev centralnega registra gibanja oborožitve, centralne baze podatkov za analize tveganj, varnostnega foruma skupaj z Republiko Srbijo, brezplačno pravno pomoč najbolj ogroženi in ranljivi populaciji, sistema strateške lokalne obnove v povezavi z naravnimi nesrečami in druga prizadevanja (UNDP in Bosnia and Herzegovina, 2012). Za Bosno sta sicer značilni tudi specifična politična raznolikost in kompleksnost.

Sledil je obisk Unicefove enote za zaščito otrok (Child Protection Unit), kjer sta predavateljka razložila ukrepe, ki jih Unicef danes uveljavlja na tem področju. Med drugim nudijo psihosocialno pomoč prizadetim v poplavih, zagotavljajo pa tudi podporo na področjih zdravja, prehrane in izobrazbe. Zavzemajo se za

zaščito otrok v sodnih postopkih – kot žrtev, prič ali storilcev protipravnih dejanj, ali kadar gre za vprašanje skrbništva. Poudarek dajejo na družbeno vključevanje in zaščito pred nasiljem, zavedajo pa se tudi pomena zgodnje razvojne faze in zagotavljanja optimalnih socialnih pogojev odraščanja (Unicef, n. d. A). Sarajevska izpostava Unicefa je začela delovati le tri mesece po začetku vojne v 90. letih prejšnjega stoletja. V povojnem obdobju se je Unicef soočal s posledicami, ki jih je vojna povzročila najbolj ranljivim skupinam prebivalstva (otrokom, mladim in ženskam), v zadnjih letih pa se premikajo od obnove k razvoju. Država kot taka je še vedno v tranziciji, zaradi česar je vzpostavljanje stabilnega in učinkovitega družbenega sistema zaščite otrok eden večjih izzivov, s katerimi se organizacija sooča (UNICEF, n. d. B).

Po obisku slovenskega veleposlaništva, ki v BiH deluje že od leta 1996 in kjer nas je toplo sprejel veleposlanik mag. Iztok Grmek, smo obiskali še oddelek za vojne zločine sodišča BiH. Sodnik pritožbenega oddelka Hilmo Vučinič je predstavil organizacijo in delovanje sodišča, katerega oddelka za vojne zločine ter organizirano kriminaliteto, gospodarsko kriminaliteto in korupcijo še danes obravnavata primere, ki so povezani z dogodki izpred dvajsetih let.

Obisk Sarajeva smo končali, kjer smo ga začeli – na Baščaršiji, ob pozivih k molitvi z bližnje mošeje, med spominki s podobami pokojnega Josipa Broza Tita in Vučka, maskote zimskih olimpijskih iger v Sarajevu leta 1984. Prepredeni z zgodovino mesta in njegovo sedanjostjo, opremljeni z novim, širšim znanjem o varnostnem dogajanju takrat in zdaj. Od vojnega dogajanja, s katerim je mesto zaznamovano še danes, obnove, v katero so bile vključene številne institucije in organizacije, do sodnega preganjanja, ki še vedno traja. Zahvaljujoč vsem, ki so si vzeli čas, da so skupini, ki ji je bila taka zgodovina prihranjena, predstavili raznolikost, multikulturalnost in kompleksnost (varnostnega) okolja v BiH in Sarajevu, takrat in danes. Pa tudi jutri, saj poti, na kateri se je znašlo Sarajevo, še ni konec. Ostaja še veliko izzivov, tudi kriminoloških in varstvoslovnih.

Kristina Pavli

UPORABLJENI VIRI

Fakultet za kriminalistiko, kriminologiju i sigurnosne studije. (2015). *Osnivanje i uspostava Fakulteta*. Pridobljeno na <http://www.fkn.unsa.ba/#!o-fakultetu/c24fs>

Tunel spasa. (2016). *Tunel u brojevima*. Pridobljeno na <http://tunelspasa.ba/#tunel-u-brojevima>

UNDP in Bosnia and Herzegovina. (2012). *About UNDP in Bosnia and Herzegovina*. Pridobljeno na http://www.ba.undp.org/content/bosnia_and_herzegovina/en/home/operations/about_undp.html

Unicef. (n. d. A). *Bosnia and Herzegovina*. Pridobljeno na <http://www.unicef.org/bih/>

Unicef. (n. d. B). *Unicef in Bosnia and Herzegovina: History*. Pridobljeno na http://www.unicef.org/bih/overview_16393.html